

УДК 338.486:908+929

К.О. Верес

кандидат географічних наук

Національний університет харчових технологій

## ПОДІЄВИЙ ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

В статті розглянуто роль та значення івентивного туризму як фактора розвитку патріотизму у підростаючого покоління, що стимулює освітній процес на прикладі події - 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка.

Розглянуті проблеми збереження та просування національної культурної спадщини за допомогою розвитку туристичної діяльності в регіонах, а саме розвитку івентивного туризму. В свою ж чергу культурна спадщина регіону здатна визначити специфіку та напрямок розвитку туризму та туристичну дестинацію. Розвиток стійкого івентивного туризму, передбачає вирішення цілого комплексу проблем: створення перспективного туристичного продукту з метою задоволення сучасних потреб туристів; раціональне використання природної і культурної спадщини регіону; врахування інтересів місцевої економіки на основі взаємодії та взаємного збагачення; надання підтримки підприємництву; залучення населення (місцевих громад) в розвиток туризму, ув'язку інтересів бізнесу і місцевих жителів на основі партнерства.

Яскраві події в історії країни викликають почуття гордості за свою вітчизну, і тому їх необхідно активно пропагувати в хорошому сенсі слова.

**Ключові слова:** івентивний туризм, івент-заход, туристична подія, розвиток туризму, інноваційні напрямки, об'єкт туристичної атракції.

**Постановка проблеми.** В останні роки все більшої популярності набуває івентивний (подієвий) туризм, що по праву вважається принципово новим і безсумнівно цікавим напрямком у туризмі. Основною метою івентивного туризму є відвідання не визначних місць, а - про що і говорить його назва - подій. Під час івентивного туру туристи отримують новий «привід» відвідати

відомі об'єкти туристичної атракції, а іноді і стати учасником цікавих подій у світі культури, мистецтва і спорту [3].

Все більшого значення набуває цей вид туризму і у різних регіонах України: практично скрізь проводяться спеціальні фестивалі, конкурси, свята, приурочені як до ювілеїв, історичних дат і свят (1500-річчя Києва, військово-історичні реконструкції в Київській Русі, святкування Масляної і тощо), так і спеціально організовані (фестиваль молодого вина Божоле в Ужгороді, фестиваль Сала в Полтаві, пісенний фестиваль «Червона рута», Свято шоколаду у Львові, День гумору в Одесі та ін.).

Івентивний туризм набуває стрімкої популярності як серед туристів-новачків, так і серед досвідчених туристів. Адже серед головних переваг – відсутність сезонності (даний вид туризму відноситься до цілорічного та не залежить від погодних умов); він не орієнтований на віковий склад учасників туру (івентивний туризм є універсальним видом туризму, займатися яким можуть представники різних за віковими, соціальними та професійними інтересами учасники); для туристичних підприємств є економічно вигідним товаром (має високий рівень прибутковості); для регіону дає змогу оновити туристичну інфраструктуру місця, де відбувається івент-захід та створює позитивний імідж місцевості.

**Актуальність дослідження.** Серед подій 2014 року особливо можна відзначити 200-річчя від дня народження видатного українського письменника, поета Тараса Григоровича Шевченка. Це захід отримав підтримку на урядовому рівні: ще у 2012 р. президентом України було прийнято Указ «Про додаткові заходи з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка» [1], згідно з яким 2014 рік оголошено роком Т.Г. Шевченка, Кабінет Міністрів України видав Постанову «Про затвердження плану заходів з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка та 150-річчя від дня його перепоховання» [2], створено комітет з підготовки та проведення святкування, затверджено перелік основних Всеукраїнських заходів. Календар цього святкування містить цілий ряд офіційних заходів, що

носять «разовий» характер: урочисті прийоми, зборів, наукові конференції, концерти, читання, виставки, установа державних нагород тощо [5].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Теоретичні дослідження питань організації і розвитку івентивного туризму в сучасних економічних умовах відображено в наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених: А. В. Бабкіна, О. Костюк, Г.А. Коропової, Є.І. Богданова, Ю.В. Кузнєцова, В.М. Соловійова, Г.С. Усискіна, В.Ф. Янченко, А.Т. Кирилова, Ю.Н. Федотова, В.А. Черненко, І.М. Гаврильчак, І.Т. Балабанова, В.С. Боголюбова, Е.Н. Ільїної, К. Купера, Д. Флетчера, Д. Гільберта та інших.

Проте, недостатньо уваги було приділено питанням ролі івентивного туризму у підвищенні туристичної атрактивності регіонів та їх екскурсійного обслуговування, актуальність розвитку івентивного туризму та його вплив на розширення міжкультурного і міжнаціонального спілкування, в т.ч. патріотичного виховання молоді.

**Матеріали досліджень.** З точки зору розвитку сфери туризму, найбільше значення, на наш погляд, представляє підвищення інтересу до культурно-історичних об'єктів, пов'язаних з життям та творчістю поета. Практично у всіх музеях організовані спеціалізовані виставки, оновлені експозиції. Ці об'єкти умовно можна розділити на дві групи: музеї, що розповідають про життя та творчість Кобзаря (Національний музей Тараса Шевченка в м. Київ, Шевченківський національний заповідник в м. Канів, та ін.), і музеї, в експозиційному фонді яких зберігаються роботи виконані Тарасом Шевченко під час перебування в цій місцевості (Національний історико-культурні заповідники «Качанівка» та «Чигирин», пам'ятник садово-паркового мистецтва ХІХ століття та садиба поміщика Енгельгардта у с. Будище Звенигородського району Черкаської області, Чернігівський історичний музей та ін.).

Формування туристських маршрутів, пов'язаних з даною тематикою, можливо за двома напрямками. По-перше, це організація вузькоспеціалізованих (присвячених тільки творчості поета) екскурсій. Вони, як правило, розраховані на відвідування туристських об'єктів у відносній близькості від місця

проживання екскурсанта («Київ в житті і творчості Т. Шевченка», «Творчий шлях Т.Г. Шевченка на Чернігівщині», м.Чернігів). По-друге, це пізнавальні тури з виїздом на істотні відстані, поєднують тему творчого шляху зі знайомством з культурно-історичними та іншими об'єктами території, які в тому чи іншому ступеню пов'язані з життям поета («Шляхами великого Кобзаря» до м. Канів, «Відомі українці на Донеччині. У гості до Шевченка» м. Донецьк).

Навряд чи можна скласти повний перелік об'єктів, пов'язаних з життям та творчістю Т.Г.Шевченка, оскільки до нього, крім великих музеїв, слід віднести і невеликі експозиції при різних районних музеях, в т.ч. краєзнавчих, галереях і вузах, велике кількість шкільних музеїв, пам'ятники і меморіальні дошки.

Ймовірно, реєстр таких об'єктів простіше провести, інтегруючи підхід по персоналіях і за географічним принципом. Анітрохи не зменшуючи заслуг інших прозаїків та поетів: Леся Українка (поетеса, драматург, публіцист, громадський діяч), Іван Франко (український письменник, поет, громадський діяч), Михайло Коцюбинський (прозаїк драматург, майстер оповідання).

Можна напевно стверджувати, що експозиції або хоча б згадки про цих людей є в будь-якому літературному музеї України. Тим не менш, зупинимося на тих об'єктах, які створені безпосередньо в місцях життя та діяльності Великого Кобзаря.

**Викладення основного матеріалу.** В Україні багато туристських об'єктів, пов'язаних з життям великого Кобзаря: це місця дитячих років, місця, пов'язані з навчанням, творчою діяльністю, засланням.

Тарас Григорович Шевченко народився 9 березня 1814 року в с. Моринці. Сім'я Шевченка жила в Моринцях не довго, але в дитинстві Тарас часто приїздив сюди до діда Якова Бойко. Поет побував тут і в 1843, 1845 та 1859 рр. Село згадується у повісті «Княгиня».

У Моринцях створено музей поета, встановлено меморіальний камінь у колишньому дворі діда Шевченка.

Дитячі роки Т.Г. Шевченка пройшли на території сучасної Черкаської області, де, мабуть, функціонує найбільша кількість музейних об'єктів, присвячених Великому Кобзареві. Зараз в області діє:

- історико-культурний заповідник «Батьківщина Тараса Шевченка», до складу якого входять:

1. літературно-меморіальний музей Т.Г. Шевченка
2. хата батьків Т.Г. Шевченка
3. хата, в якій навчався Т.Г.Шевченко

- Шевченківський національний заповідник в Каневі

1. Літературно-меморіальний державний канівський музей Т.Г.Шевченка

- музей Т.Г. Шевченка на території садиби поміщика Енгельгардта у с. Будище

- Музей Тараса Шевченка в с. Мошни

У с. Кирилівка (зараз с. Шевченкове), де пройшли дитячі роки Великого Кобзаря у 1924 році на місці колишньої садиби батьків Шевченка встановлено пам'ятник поету, а на місці старої батьківської хати – обеліск. У 1939 році відкрито Літературно-меморіальний музей Т.Г. Шевченка. У 1957 р. встановлено пам'ятник поету. Збереглися хата дяка, у якого навчався грамоти Тарас. На місці колишньої садиби діда поета, його брата І.Г. Шевченко та сестри Я.Г. Шевченко встановлено меморіальні дошки. Тут поховані його батьки.

В багатьох творах поета згадується село Будище. Саме в цьому селі і жив у 1829 році поет, коли був козачком при пані П. Енгельгардті. Сьогодні в цьому домі розміщена місцева школа, а на фасаді будівлі висить меморіальна дошка. При школі діє шевченківський музей, який розповідає про дитячі роки Кобзаря. У сільському парку ростуть два вікові дуби, що у народі зветься Шевченковими.

Біографія поета тісно пов'язана з таким відомим містом як Корсунь-Шевченківський. Поет багато разів бував у цьому місті: в дитинстві, 1845 та

1859 роках. До цього дня збереглися малюнки Т. Шевченка «У Корсуні». На будинку, в якому він зупинявся, встановлено меморіальну дошку. Ще одна меморіальна дошка встановлено під старим каштаном, де, згідно з переказами, любив відпочивати поет.

У грудні 1843 Т. Шевченко приїздив до маєтку князя М. Репніна-Волконського (м. Яготин) разом із декабристом О. Капністом. У Репніних він зустрічався зі знавцями літератури та мистецтва. На літературних вечорах поет часто читав свої твори. Дружні стосунки склалися у поета з родиною Репніних, особливо з дочкою князя Варварою. Шевченко написав портрет дітей В.М. Репніна і автопортрет, а також поему «Тризна», рукопис якої подарував Варварі.

У місті збереглися флігель колишнього маєтку Репніних, де встановлено пам'ятник поету.

Поет неодноразово бував у місті Пирятин. Так, у грудні 1843 р. він приїздив у місто провідати та передати листа матерів В. Григоровича. Взимку 1845-1846 рр. він перебував у Пирятині за завданням Археографічної комісії, описав історичні та архітектурні пам'ятки Полтавщини. Приїздив сюди Тарас Григорович і після заслання у 1859 році. У місті зберігся будинок матері В.І. Григоровича.

Географія подорожей Кобзаря не оминула і славне місто Чернігів: у 1843 році проїздом із Петербурга в Україну; в 1846 і 1847 рр. – за завданням Археографічної комісії. Поет згадує Чернігів у своєму щоденнику та в повісті «Капитанша». У Чернігівському літературно-меморіальному музеї знаходяться численні експонати, що розповідають про перебування Т.Г. Шевченка на Чернігівщині. У 1959 році у місті встановлено пам'ятник поету.

У 1843 році поет приїздив у селище Качанівка на запрошення Г.С. Тарновського, який придбав у Шевченка картину «Катерина». В.В. Тарновський (молодший) зібрав у Качанівці велику колекцію пам'яток, пов'язаних із життям і творчістю Кобзаря, яку згодом передав до Чернігівського історичного музею. Після смерті поета в Качанівці на його честь

було насипано великий курган, в якому у 1893 р. було поховано товариша поета художника Г. Честяхівського. У Качанівці зберігся колишній палац Тарновських.

У Каневі Шевченко бував у влітку 1845 та влітку 1859 роках. Оглянув місто та його околиці, намалював пейзаж «Біля Канева». На Чернечій горі біля Канева поета було поховано.

Вперше Т. Шевченко побував у м. Переяслав-Хмельницький в серпні 1845 року, приїздив сюди і пізніше за дорученнями Археологічної комісії. Жив у свого давнього товариша лікаря О.О. Козачківського. Під час перебування у 1859 р. описав історичні та архітектурні пам'ятки Переяслава в «Археологических заметках» і в повісті «Близнецы». Збереглися малюнки Михайлівської та Покровської церков, Вознесенського собору. Там Шевченко написав відомі поеми «Кавказ», «Наймичка», присвяту до поеми «Єретик», а також безсмертний «Заповіт». У колишньому будинку О.О. Козачківського створено історичний музей, поблизу встановлено пам'ятне погруддя Т.Г. Шевченка. Неподалік від будинку росте акація, яку посадив поет.

Тарас Григорович за завданням Археологічної комісії побував у снт Седнів у 1846 році. Жив поет у маєтку братів Лизогубів, де була добре обладнана художня майстерня. Побував Тарас у Седневі у 1847 році.

Ще у 1917 р. у місті було встановлено пам'ятне погруддя поету, але воно було знищено під час другої світової війни.

У 1957 р. відкрито новий пам'ятник. На колишньому будинку Лизогубів встановлено меморіальну дошку. У міському парку збереглися альтанка та стара липа, що зветься в народі Шевченківською, під якою любив відпочивати поет. Під нею встановлено пам'ятне погруддя поету та меморіальну дошку.

Восени 1846 року м. Корець (Рівненська область) відвідав Т.Г. Шевченко, який перебував на Рівненщині як художник Київської Археологічної комісії, зробив малюнок старовинного замку. У місті встановлено пам'ятник Кобзареві.

У 1846 році під час своєї подорожі по Волині Тарас Григорович побував в острозі. Тут він збирав народний фольклор, змальовував пам'ятки старовини.

У 1946 р. в міському парку, поблизу того місця, де у 16 столітті була друкарня І. Федорова, відкрито пам'ятник Т. Шевченку, до його підніжжя покладено землю з могили Великого Кобзаря.

Цього ж року восени Шевченко відвідав і Дубно. Він глянув місця, пов'язані з повістю М.В. Гоголя «Тарас Бульба», замок князя Острозьких, міську браму, Іллінську церкву, монастир кармеліток.

Відвідав поет також село Вербу. Останнє цікаве тим, що в ньому свого часу побували Г. Сковорода, І. Франко, М. Коцюбинський. Матеріали народного музею в селі розповідають про перебування великого поета у Вербі. У повісті «Варнак» Т. Шевченко писав: «З Кременця пішов я через село Верби у Дубно». Серед експонатів музею є літературна карта, що розповідає про подорожі Т. Шевченка на Рівненщині.

В експозиції краєзнавчого музею в літературному відділі розповідається про перебування Т. Шевченка на Кременеччині. Побував Шевченко і в Почаєві; жив у монастирському будинку, який зберігся і донині. На будинку встановлено меморіальну дошку. У Почаєві Шевченко зробив кілька акварельних малюнків, записував народні пісні.

У 1846 році поет побував у Берестечку на Волині. Подіям 1851 р. він присвятив вірш «Ой чого ж ти почорніло, зеленіє поле?» Подвиг 300 козаків поет увічнив також у вірші «За байраком байрак».

У 1961 р. у Берестечку встановлено пам'ятник Т.Г. Шевченко.

У 1859 році поета було направлено у м. Черкаси після арешту в с. Прохоровка. У місті він написав кілька віршів, зробив замальовки Черкас. Зберігся будинок, в якому поет жив під наглядом пристава.

Шевченко бував у м. Кролевець неодноразово. Зберігся будинок Р. Огієвської, в якому у 1859 р. зупинявся поет. У дворі цього будинку у 1861 р. стояла труна з тілом Великого Кобзаря під час її перевезення з м. Петербурга в Україну. На будинку встановлено меморіальну дошку.

Поет побував на цукровій фірмі «Брати Яхненко і Симиренко», де читав свої твори перед робітниками та службовцями. П.Ф. Симиренко у 1960 році



надав Шевченко грошову допомогу на видання «Кобзаря». Зберігся колишній будинок П.Ф. Смиренко, в якому зупинявся поет.

Життя видатного українського поета, художника, мислителя Т.Г. Шевченка тісно пов'язане з Києвом. Ще в дитячі та юнацькі роки він приїздив сюди разом із своїм паном. Імовірно, зупинявся на Подолі. З літа 1843 року до весни 1847 року періодично мешкав у м. Києві. З квартир, в яких жив поет, збереглася одна – в сучасному провулку Т.Г. Шевченка № 8-а. Після закриття у м. Києві Кирило-Мефодіївського товариства, членом якого був поет, Т. Шевченко заарештували. Це трапилось 5 квітня 1847 року на переправі через Дніпро біля сучасного моста Патона. Перебував Шевченко у Києві після заслання 1859 р. У серпні 1859 р. він жив у сім'ї С.М. Лободи по вулиці Вишгородській №5, а також по вулиці Стрілецькій № 11. 6-7 травня 1861 року труну з тілом поета було встановлено в церкві Різдва на Подолі (Поштова площа). Первісним наміром було поховати його в Києві на горі Щекавиця. Після остаточного визначення місця поховання труну з Києва пронесли сучасним Набережним шосе до пароплава, що відійшов від Ланцюгового мосту (р-н сучасного мосту Метро) до м. Канева.

Київ знайшов відображення у творах Т.Г. Шевченка. Він описав Печерське та Старе міста; «Зелений готель» на Московській вулиці та ганок друкарні Києво-Печерської лаври, на якому любив малювати та відпочивати. Залишились також замальовки Куренівки, Видубицького монастиря, Аскольдової могили, Олександрівського костюлу.

У Києві створено музеї Т.Г. Шевченка: державний (бульвар Т.Шевченка, 12), літературно-меморіальний (вул. Вишгородська, 5) і літературно-меморіальний будинок-музей (пров. Шевченка, 8-а) [4].

**Висновки.** Розвиток івентивного туризму в значній мірі впливає на соціально-економічний стан регіону. Івентивні заходи є каталізатором у розвитку інфраструктури туризму, сприяють формуванню позитивного іміджу регіону як туристичної галузі. Всі ефекти, як позитивні, так і негативні від

проведення заходів повинні бути оцінені з метою виконання стратегічних завдань розвитку туризму в регіонах.

На закінчення хотілося б відзначити, що івентивний туризм можна розглядати як фактор розвитку патріотизму у підростаючого покоління, стимулюючий освітній процес. Яскраві події в історії країни викликають почуття гордості за свою вітчизну, і тому їх необхідно активно пропагувати в хорошому сенсі слова.

### **Література.**

1. Про додаткові заходи з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка Указ Президента України №257\2012 від 11.04.2012 р. // <http://www.president.gov.ua/documents/14680.html>
2. Про затвердження плану заходів з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка та 150-річчя від дня його перепоховання Постанову КМУ №167-р від 2.03.2012 р. // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/167-2011-%D1%80>
3. Бабкин, А. В. Специальные виды туризма // А.В. Бабкин. - М.: Высшее образование, 2008. – 317 с.
4. Основні тематичні напрями туристсько-екскурсійних маршрутів України. – К.: ДП «Національна туристична організація», 2003. – 100 с.
5. Всеукраїнські заходи, присвячені відзначенню 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка // Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації // Режим доступу <http://kyiv-oblosvita.gov.ua/200-richchya-vid-dnya-narodzhennya-tarasa-shevchenka>

## **ИВЕНТИВНЫЙ ТУРИЗМ КАК ИНСТРУМЕНТ ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ МОЛОДЕЖИ**

**Е.А. Верес**

В статье рассматривается роль и значение ивентивного туризма как фактора развития патриотизма у подрастающего поколения, стимулирует образовательный процесс на примере события - 200-летия со дня рождения Тараса Шевченко.

Рассмотрены проблемы сохранения и продвижения национального культурного наследия посредством развития туристической деятельности в регионах, а именно развития ивентивного туризма. В свою же очередь культурное наследие региона способна определить специфику и направление развитие туризма и туристической дестинацию. Развитие устойчивого ивентивного туризма, предполагает решение целого комплекса проблем: создание перспективного туристского продукта с целью удовлетворения современных потребностей туристов; рациональное использование природного и культурного наследия региона; учет интересов местной экономики на основе взаимодействия и взаимного обогащения; оказание поддержки предпринимательству; вовлечение населения (местных сообществ) в развитие туризма, увязку интересов бизнеса и местных жителей на основе партнерства.

Яркие события в истории страны вызывают чувство гордости за свою страну, и поэтому их необходимо активно пропагандировать в хорошем смысле слова.

**Ключевые слова:** ивентивный туризм, ивент-заход, туристическое событие, развитие туризма, инновационные направления, объект туристической аттракции.

## **EVENT TOURISM AS A TOOL FOR PATRIOTIC EDUCATION OF YOUTH**

**K.O. Veres**

The article discusses the role and importance of tourism as a factor iventivnogo development patriotism among the younger generation, stimulates the educational process on the example of events - the 200th anniversary of the birth of Taras Shevchenko.

The problems of preservation and promotion of the national cultural heritage through the development of tourism activities in the regions, namely the development of event tourism. In the turn of the region's cultural heritage is able to determine the specificity and direction of the development of tourism and tourist destination. Development of sustainable tourism eventivnogo involves the solution of a set of problems: develop prospective tourist product in order to meet needs of modern tourists; rational use of natural and cultural heritage of the region; the interests of the local economy based on cooperation and mutual enrichment; supporting entrepreneurship; involvement of the population (community) in the development of tourism, the alignment of business interests and local residents on the basis of partnership.

Striking events in the history of the country evoke a sense of pride in their country, and so they need to be actively promoted in a good sense.

**Keywords:** event-tourism, event set, event travel, tourism development, innovative directions to tourist attractions.

Авторська довідка.

Верес Катерина Олександрівна; канд. геогр. наук, доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу, Національний університет харчових технологій, e-mail: [ivaket@ukr.net](mailto:ivaket@ukr.net)